

Statsministerens pressekonferanse
29. juni 1992
Bakgrunnsinformasjon

NORSK VELFERD, EØS OG EF: HVA ER VIRKELIGHETEN?

- Vil den norske velferden bli undergravd dersom Norge blir medlem av EØS eller EF?
- Vil vi kunne opprettholde våre velferdsordninger?
- Hvordan er velferdsordningene i de andre europeiske landene?
- Hvordan sikrer vi handlefrihet til videreutvikling av velferdssamfunnet?

Disse spørsmålene går stadig igjen i Europa-debatten. Hvilken sammenheng er det mellom EØS- eller EF-medlemskap og norsk velferd?

Oppsummeringen nedenfor er hentet fra Europa-utredningens temahefte om Velferd (legges frem i august) og EØS-proposisjonens kapittel 10.

Velferdspolitik i EF-landene

- Utformingen av velferdspolitikken og ulike velferdsordninger er et nasjonalt anliggende i både EØS og EF. Landene avgjør selv - etter egne politiske og økonomiske prioriteringer - nivået på sine velferdsordninger.
- EF, EFTA eller EØS-organene vedtar i hovedsak ikke regler på det vi kjenner som det helse- og sosialpolitiske området (helse- og sykevesen, trygdeordninger, sosialhjelp, pensjoner, ordninger som barnehager, ferier mv.). På noen områder knyttet til arbeidsmarkedet er det vedtatt minimumsregler.
- De 12 EF-landenes nasjonale velferdspolitik har utviklet seg under forskjellige økonomiske, politiske og kulturelle forhold. Det er ikke et mål, hverken for EF eller EØS, å samordne nasjonal politikk på velferdsområdet gjennom felles beslutninger.

EFs politikk på sosialområdet

- Felles EF-tiltak på sosialområdet er i hovedsak knyttet til tiltak rettet mot arbeidstakernes stilling i arbeidsmarkedet (bl.a. arbeidsmiljø, deltidsarbeid, rettigheter ved oppsigelse, forbrukervern) og tiltak for å sikre likestilling mellom menn og kvinner på arbeidsplassen.
- EF har vedtatt et sosialt charter med flere tiltak for bedring av arbeidstakeres rettigheter. Storbritannia har reservert seg mot dette.

- EFs regler på sosialområdet dreier seg i hovedsak om minimumsregler. De enkelte land har anledning til å lage ordninger som går lengre enn minimumsreglene.
- På sosial og velferdsområdet er det i hovedsak ingen forskjell mellom EØS-avtalens bestemmelser og rettigheter og et EF-medlemskap. Gjennom EØS vil Norge og de andre EFTA-landene følge opp målsettingene det sosiale charteret. På de aller fleste områdene ligger de norske reglene over EFs minimumsregler.

Norge i forhold til de andre EFTA- og EF-landene

- Det er vanskelig å sammenlikne velferdsnivåene i ulike land, da ordningene er utformet og fulgt opp på forskjellig vis. Det er også vanskelig å måle effektiviteten og virkningen av ordninger fra land til land.
- De fem nordiske landene sammen med Storbritannia, Nederland og Italia har universelle helsesystem som i prinsippet dekker alle bosatte.
- Norge har et materielt velferdsnivå på linje med, eller kanskje litt under gjennomsnittet for landene i EØS-området.
- Det private forbruket i Norge (omregnet i kjøpekraft) er lavere enn i de fleste land i Vest-Europa.
- Offentlig forbruk, regnet som andel av bruttonasjonalproduktet, er markert lavere enn i Sverige og Danmark, men høyere enn i de fleste andre vest-europeiske landene.

Nærmere om status på noen områder sammenliknet med 16 andre EØS-land.

- Norge ligger midt på treet når det gjelder barnehagedekning for aldersgruppen 3-5 år. Det er fordi det er skjedd en markert utbygging av barnehageplasser i Norge de siste årene.
- Sverige har lengre svangerskapspermisjon enn Norge med sine 44 uker. Irland og Nederland har 12 uker. EF-kommisjonen har foreslått en minimumspermisjon i EF-landene på 14 uker.
- Norge benytter en høy andel av verdiskapningen til utdanning finansiert av det offentlige, 6,8% - bare tre EØS-land bruker en større andel av bruttonasjonalproduktet til utdanning enn hva vi gjør.
- Norge ligger i den øvre gruppen av land hva gjelder utgifter til helse som andel av BNP - men seks EØS-land bruker en større andel enn Norge.

- Norge og Danmark har den høyeste pensjonsalderen med 67 år. Forventet gjenstående levetid i Norge og Danmark ved 65-årsalderen er omtrent den samme som i andre land. Sammenholdes disse to forholdene, ser man at nordmenn og dansker kan vente kortere pensjonstilværelse enn befolkningen i det øvrige Vest-Europa.
- Sverige, Østerrike og Portugal har høyere pensjonsdekning for enslige enn Norge - Danmark, Belgia, Tyskland, Sveits og Frankrike har lavere. For ektepar hvor den ene har vært yrkesaktiv, er det bare Sverige som har høyere dekning enn Norge. De kontinentale pensjonssystemene er i større grad enn i Norge basert på arbeidsinnsats og premieinnbetaling.
- Bare Sverige og Danmark har høyere total yrkesfrekvens enn Norge - og bare Danmark, Sverige og Finland har høyere yrkesfrekvens for kvinner.
- Den gjennomsnittlige arbeidstiden i Norge er lavere enn i de fleste andre land i Europa.
- Norge har lavest ukentlig arbeidstid, men færre feriedager enn de fleste andre land. Samlet er vi blant de land som har lavest årlig normalarbeidstid.
- Arbeidsledigheten i Norge var i 1991 på 5,5 %, mens gjennomsnittet i EF var 8,9%. Seks EØS-land hadde lavere - og ti EØS-land hadde høyere arbeidsledighet enn Norge.

Hva avgjør norsk velferdspolitik?

- Norsk velferdspolitik avgjøres i all hovedsak av hva vi selv har råd og politisk vilje til å gjennomføre. Det er en utfordring for alle EFTA og EF-land å kunne opprettholde et tilstrekkelig offentlig inntektsgrunnlag for å finansiere velferdsstaten.
- Den avgjørende faktoren for utformingen av norsk velferdspolitik er den verdiskapning vi får til, og de fordelingsvalg vi selv fatter.
- Siktemålet med EØS-avtalen er i første rekke å sikre Norge adgang til EFs indre marked og dermed trygge den økonomiske verdiskapningen i norsk økonomi.
- EØS-avtalen omfatter ikke felles skatte og avgiftspolitik.
- EF-landene diskuterer innføring av minimumssatser for merverdiavgift og avgifter på alkohol, tobakk og mineraloljeprodukter. Landene står fritt til å innføre høyere avgifter, men i et åpent marked vil de måtte ta hensyn til avgiftsnivået, spesielt i nabolandene. Det er

opp til landene selv å fastlegge en avgiftspolitik som sikrer tilfredsstillende offentlig inntektsgrunnlag.